

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. van Dijk, Groningen; Dr K. Fernhout, Baarn; Drs D. J. Galle, Haarlem; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Ooster-Nijkerk; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr J. van Herken, Ermelo; A. Janse, Biggkerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr J. v. d. Linden, Tzum; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringnald, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswerd; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zcist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr J. Thijss, Zwolle; Dr C. Veenhof, Harkate; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Jan Zwart, Zaandam.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f0.15.

HOOFDARTIKEL: „Waarheid en Leugen van het Communisme”. — Uit de Schrift: Israëls echtbreuk, op Golgotha, als altijd een tegennatuurlijke zonde. (Ps. 16:4a, Luk. 23:31). — Kerkelijk Leven: „Moet dat nu zóó?” XI. Over de „Algemeene Genade”. X. Drinken van de wateren beneden. — Even parkeer: Een droom in de week van het boek. — Lit. en Kunst: Naturalistische elementen in „Bartje”. II. — Geestelijke Adviezen: De drie stukken. — Zending en Evangelisatie: De werkende wereld-conferentie. II. — Muzikale Kroniek: Een hette beschuldiging. — Uit de Buitenl. Kerken: Het Neochilisme in Amerika en de Scofield-Bijbel. — Perschoon. — Kerknieuws. — Advertentiën.

HOOFDARTIKEL

„Waarheid en Leugen van het Communisme”.¹⁾

Onder dezen titel heeft de Russische wijsgeer Nicolai Berdjajew, over wien we eenigen tijd geleden in dit blad schreven²⁾, een werkje gepubliceerd, dat alleszins onze aandacht verdient.

Dit werk gaat veel dieper dan het bekende boek van Stanley Jones: „Christus' Antwoord op het Communisme”. Toch hebben de genoemde auteurs wel iets gemeen. Zij veroordeelen beide de „houding” van het „hedendaagsche Christendom” op dezelfde overwegingen. „De Christelijke menscheid”, zoo lezen we bij Berdjajew, „bepaalt zich slechts tot het verkondigen van de Christelijke waarheid. Zij heeft opgehouden met haar te verwerkelijken.... en daarom ondernemen de machten der boosheid de realisatie van die waarheid”. Ook Stanley Jones meent dat het Christendom is „doodgeprekt”, en dat het onwillig is om zijn program voor een wereldhervorming door te voeren. „We moeten”, waarschuwt hij, „dit programma zonder aarzelen in praktijk brengen, anders zullen de communisten de macht rukken uit de onzekere handen van het Christendom”, anders zullen zij „op een onchristelijke wijze iets bereiken, wat wij christenen hadden moeten doen”. En hij vergelijkt de christenen met den zoon uit de gelijkenis, die beloofde om in den wijngaard van zijn vader te werken en die niet ging, terwijl de communisten hem doen denken aan dien anderen zoon, die gehoorzaamheid weigerde en toch ging.

Beiden verwijten aan het „hedendaagsche Christendom”, dat het „verburgerlijkt” is, en dat het zich gesteld heeft in dienst van de „aardsche machten”. In „anti-kapitalistische gezindheid” doen zij voor elkaar niet onder. Er bestaat inderdaad een zekere overeenkomst tusschen de beschouwingen van Stanley Jones en die van den Russischen wijsgeer, althans wat betreft de „positieve zijde” van het communisme. Het hoofdstuk „Pro en Contra” in Berdjajew's boek wekt herhaaldelijk herinneringen aan „Christus' Antwoord op het Communisme”.

Berdjajew's behandeling van het Russische vraagstuk maakt echter een veel ernstiger indruk dan die van den Amerikaanschen zendeling. Het beeld dat Stanley Jones van Rusland geeft, is zeer onevenwichtig en sticht verwarring. De Russische mystische deelt weliswaar de meening, dat het communisme zoowel elementen van „waarheid” als van „leugen” bevat, maar hij doet althans een poging — die uit den aard der zaak niet gelukken kan — om deze tegenstellingen tot een eenheid samen te vatten. Zijn beeld heeft een geheel ander karakter. Maar de ontwerper daarvan kent de materie, die hem tot bouwstof diende.

Wie de „leugen van het communisme”

wil overwinnen, moet naar zijn oordeel eerst de „waarheid van het communisme” erkennen. „Het communisme”, gaat hij voort, „bevat een groote, een anti-christelijke leugen, tegelijk echter een reeks van waarheden — en slechts één enkele leugen. Deze leugen is echter zóó geweldig, dat zij sterker is dan de waarheden van het communisme en deze geheel vervalscht.”

Wat Berdjajew in het communisme aantrekt, is eigenlijk hetzelfde als wat Stanley Jones daarin meent gevonden te hebben, n.l. de coöperatie.

Berdjajew is, zooals we vroeger hebben gezien, een belijder van de Al-eenheidsgedachte, van een geestelijk en religieus Universalisme. In het historisch bestaan van de menscheid, werkt volgens hem een universaliseerende tendenz: een kracht, die de menscheid, en in haar de gansche kosmos, terugvoert in de Al-eenheid met God, die door de zonde verloren was gegaan. Maar de menscheid ondervindt nog steeds de macht van de zonde. Een tegengesteldgerichte kracht: de individualiseerende tendenz wil haar, en in haar weer de gansche kosmos, steeds verder van God afbrengen. Die kracht verbrak de oorspronkelijke eenheid, en veroorzaakte verdeeldheid en verscheuring. Het Zijnde viel in deelen uiteen, die voortaan een zelfstandig bestaan gingen leiden en aldus van elkaar vervreemdden. De menscheid was niet langer in de Al-eenheid met God, zij verwerd tot een samenvoegsel van zelfstandige groepen en individuen. In plaats van de ééne ongedeelde menscheid kwamen „staten en rijken, rassen en nationaliteiten, met als gevolg: revoluties en oorlogen”. In plaats van een communistische samenleving in Christelijken zin kregen we een „individualistische industrieel-kapitalistische ontwikkeling”.... „in dat alles openbaarde zich de onmenscheelijkenheid en de meedogenloosheid der geschiedenis, die haar individualiseerend werk volbrengt.”³⁾

Berdjajew meent dat vooral het maatschappelijk en sociale leven geleden heeft, omdat geen enkele krachtige poging werd gedaan om de eenheid te herstellen. Men gaf het over aan zijn „eigen wetten”, aan het spel der individuele belangen. De zonde werd niet bestreden, de individualiseerende tendenz kreeg de overhand en de „kapitalistische wereld” kon zich nu ongestoord ontwikkelen. Zoo verviel, naar het oordeel van den schrijver, het maatschappelijke en sociale leven tot anarchie: het werd niet ondergeschikt gemaakt aan een hooger doel en viel dien-tengevolge in deelen uiteen, die elken samenhang misten.

Wij kunnen op het oogenblik niet diep ingaan op deze abstracte beschouwingen van den Russischen denker over de structuur van onze samenleving. Daarvoor zouden we eerst weer zijn „Al-eenheidsleer” kritisch moeten onderzoeken, en dat zou ons veel te ver voeren. We willen echter met nadruk wijzen op het feit, dat hij de verscheidenheid in de Schepping geheel miskent en dat zijn schema's daardoor reeds totaal onvoldoende zijn om het huidige sociale leven te verklaren. Het schijnt wel of Berdjajew niets weet van het complex van overheidsmaatregelen op het sociale terrein (in den ruimsten zin des woords genomen). In ieder geval doet hij — evenals Stanley Jones — geen enkele poging om de betekenis daarvan na te gaan. De Christelijke sociale beweging en haar strijd kent hij niet. We vernemen van hem geen enkel woord over het vele werk op allerlei gebied, dat door Christenen is verricht. Daarom reeds hebben zijn algemeene oordeelen over het „hedendaagsche Christendom” niet de minste positieve waarde.

3) Berdjajew: „Das Schicksal des Menschen in unserer Zeit”, pg. 3 e.v.

Berdjajew ziet — en ook daarin herinnert hij ons aan Stanley Jones — slechts twee uitersten. Tegenover zijn ideaal van een Christelijk-communistische samenleving stelt hij zijn beeld van onze tegenwoordige maatschappij. Die maatschappij is in zijn oogen een chaos, waarin een groot aantal individuen en groepen een voortdurenden strijd voeren op leven en dood, die slechts op het eigenbelang (alsof dat begrip zelf niet oneindig gecompliceerd is!) tot doel heeft. Zoo stelt ook Stanley Jones tegenover zijn „coöperatieve maatschappij”, een beeld van de Westersche samenleving, dat niet veel meer is dan een caricatuur: een gemeenschap, die beheerscht wordt door het particuliere winstbejag, dat geen medemensch ontziet, en waarin „bergen van financieel succes” zich steeds hebben verheven ten koste van talloze „dalen der financiële nooden”.

Het zal de lezers nu wel duidelijk zijn welke „waarheden” Berdjajew in het communisme van dezen tijd meent te hebben ontdekt. „Gedeeltelijke” waarheden noemt hij ze, maar ook deze uitdrukking kan de vermindering en verguizing van het waarheidsbegrip door den Russischen wijsgeer niet verbergen.

De negatieve waarheid van het communisme is naar zijn meening de „critiek op alle leugens, op alle tegenstrijdigheden en ziekten van de burgerlijk-kapitalistische beschaving” en het „duidelijk aan de kaak stellen van een ontaard, vals en vervallen Christendom, dat zich aangepast heeft aan de belangen van een burgerlijke maatschappij-ordening”. Over deze „negatieve waarheid” en het „vaststellen” daarvan, is reeds het een en ander gezegd. Zij is in den grond der zaak een zinloze en liefdelooze beschuldiging. Die haar formuleerde vergat bovendien te bedenken dat heel die communistische kritiek op bepaalde wijsgeerige grondslagen rust, die hijzelf geheel verwerpt, en die door en door anti-christelijk zijn. Het gaat niet aan om die kritiek van haar basis los te wringen. De beschrijving, welke Berdjajew van die communistische kritiek geeft, is een vervalsching daarvan.

De „positieve waarheid” van het communisme is volgens den schrijver besloten in den „wil tot een stelselmatige organisatie en regeling van het maatschappelijke en sociale leven, waarvan het menscheijk bestaan — dat in de toekomst ontruikt moet worden aan het spel van de individuele belangen — rechtstreeks afhangt”. „De idee van een stelselmatige maatschappelijke organisatie”, gaat Berdjajew verder, „is een principiële juiste idee.”

Deze oordeelen stellen diep teleur. Het is een groote fout om dien wil reeds te waardeeren, om in dien wil-op-zich-zelf-genomen een „positieve waarheid” te zien. Die wil mag niet los-gedacht worden van den geest, waarvan hij uitging. Berdjajew is de eenigste niet, die dat doet, en ook op ander terrein zijn velen geneigd om den wil-op-zich-zelf te bewonderen. Dat is heelemaal verkeerd. Niet iedere wil tot vrede is b.v. goed, niet iedere wil tot een „Planwirtschaft”. Er bestaat geen „algemeene goed-gerichte wil”. Wie den wil-op-zich-zelf waardeert, miskent de zonde geheel en al.

Maar ook moeten we ons verzetten tegen de verheffing van de idee eener „Planwirtschaft” tot een principiële juiste idee. De abstracties van den Russischen wijsgeer zijn in wezen groote dwalingen, waarvoor we ons moeten hoeden. Zij vormen een belemmering voor de principiële beoordeeling van het bolsjewisme. Men behoeft slechts een enkel voortbrengsel der pro-Sowjet-litteratuur te lezen, om de consequenties van de methode, die Berdjajew hier gebruikt, te leeren kennen. 4) Abstracte voorstellingen, of enkele op zich

4) Men leze de stellingen van Dr Snethlage in zijn debat met Dr Buskes op 18 Maart. We komen den volgenden keer daarop terug.

1) Nicolai Berdjajew: „Wahrheit und Lüge des Kommunismus”. (Vita Nova Verlag, Luzern 1934.) In het Hollandsch vertaald. („Waarheid en Leugen van het Communisme”, Rotterdam, Brusse N. V., 1935.)

2) Zie „De Reformatie” van 22 Nov., 29 Nov., 6 Dec. 1935.